

УДК 007 : 304 : 070 : 82-92 «Вітчизна»

**Формування позитивного іміджу України у подорожніх нарисах  
на сторінках журналу «Вітчизна»**

**Гіленко О.І.**

*Інститут журналістики Київського національного університету  
імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна*

*У статті аналізується образ України, який створювали автори подорожніх нарисів, що друкувалися на сторінках журналу «Вітчизна». Розглянуто особливості цих образів та вплив політичної ситуації у країні на авторську позицію.*

**Ключові слова:** *публіцистика, подорожній нарис, журнал «Вітчизна», Україна.*

Створення та підтримання позитивного іміджу є першочерговим завданням кожної держави. Одним із засобів його створення виступає преса. З її допомогою влада може не лише популяризувати свою країну за кордоном, але й підвищувати її престиж серед місцевого населення. Особливо важливим це питання було в Радянському Союзі – державі, пересічні громадяни якої майже не мали змоги виїхати за кордон та порівняти свою країну з іншими. За допомогою преси, яка найчастіше була провладним органом, у радянських людей формувалося позитивне ставлення до своєї держави. Це створювалося не лише з допомогою возвеличення власних досягнень, але, найчастіше, принижувалися інші.

Кожна держава прагне створити собі не лише позитивний для іноземців, але й для власних громадян. Тому, можна вважати, вона формує два іміджі – зовнішній та внутрішній. Над створенням такого внутрішнього іміджу і працював журнал «Вітчизна», який був розрахований виключно на громадян Радянського Союзу та поширювався тільки в межах держави.

Саме таку картину можна спостерігати у подорожніх нарисах, які друкувалися на сторінках журналу «Вітчизна», який у часи Радянського Союзу був офіційним органом Спілки письменників України. Ця ж організація виступила у ролі засновника літературно-художнього і громадсько-політичного місячника «Вітчизна». Перший номер журналу під назвою «Радянська література» побачив світ у 1933 році у тогочасній столиці Радянської України – Харкові. Згодом видання ще двічі змінювало назву – воно виходило під назвами «Українська література» та «Вітчизна». Так само переїздила і редакція: після Харкова вона була у Києві, згодом, у роки війни, перебувала в Уфі та Москві. З квітня 1944 року редакція знаходиться у Києві.

*Метою* цієї статті є виявлення особливостей образу України у подорожніх нарисах, які друкувалися на сторінках журналу «Вітчизна». Об'єктом аналізу обрано подорожні нариси, в яких можна простежити еволюцію цього образу, а також вплив політичної ситуації у країні на авторську позицію.

Питаннями жанрової ідентифікації нарисів активно займалися спочатку радянські, а згодом і українські та російські науковці, серед яких слід окрему увагу приділити В. Здоровезі [8], В. Шкляру [19], О. Журбіній [7], М. Кіму [9], О. Глушку [5], Т. Беневоленській [3], О. Тертичному [17], В. Алексєєву [1], В. Ампілову [2], Г.

Колосову [12] та ін. На жаль, подорожні нариси досі залишаються найменш дослідженим різновидом художньо-публіцистичних жанрів, що зумовлює *актуальність* даної статті.

Дослідженням становлення, розвитку преси, а також взаємозв'язками засобів масової інформації з владою займалися сучасні російські науковці: Д. Стровський [16], О. Кисельов [10], Є. Прохоров [15] та інші.

Автори подорожніх нарисів, які друкувалися на сторінках журналу «Вітчизна» у своїх матеріалах проводили паралелі між Україною та країною – героєм публікації. У залежності від того, в який період та яку історичну епоху друкувався цей нарис, можна простежити трансформацію авторської позиції – від тотального прославлення, до прославлення виваженого, з елементами доречної критики, яка змушує читача замислитися.

Під час «холодної війни» спостерігалася тенденція до підвищення престижу Радянського Союзу шляхом приниження інших держав – показати якомога більше негативних рис життя за кордоном. Однак, часто автори описують, яке захоплення у іноземців викликають розповіді про життя в Радянському Союзі: «...Їх цікавили найменші подробиці нашого життя, навіть зовнішній вигляд тролейбусів і розміри київського метро. Пізно вночі ми розійшлися. На прощання, міцно стискаючи нам руки, Робер і П'єр висловили бажання побувати у Києві» [14, с. 179].

У нарисі «Ця тепла й холодна Канада», який було надруковано у квітні 1986 року, автор зазначає: «Їдемо у Палермо – канадський Канів... У Канаді є Стрий, Тернопіль, Новий Київ, Дніпро. Є, мабуть, більше сотні географічних назв, які нагадують нащадкам переселенців далеку прабатьківщину. Але невелике село Палермо, що за сорок кілометрів од Торонто, називають Каневом образно, і на це є поважна причина: в Палермо – українська літня оселя, музей Т. Г. Шевченка та пам'ятник великому Кобзареві» [13, с. 187].

Автори створюють позитивний імідж громадянина Радянської України у світі, як, наприклад, у матеріалі «Шість годин на Схід»: «Своєрідну любов'язність до київського журналіста з фотоапаратом виявив навіть поліцейський, а також працівники кіотського відділення токійського банку, куди завели мене справи» [6, с. 162].

Одним із прийомів, які використовують автори у своїх матеріалах – правило наближення інтересів. Вони намагаються зробити розповідь легшою та ближчою до читачів. Наприклад, під час опису закордонної мандрівки вони намагаються знайти та показати життя українських емігрантів за кордоном. Особливо яскраво це простежуються у нарисах, які присвячені Канаді – країні, у якій одна із найбільших українських діаспор у світі. За допомогою цих образів колишніх земляків, які наголошують на своїй журбі за Батьківщиною, вони намагаються продовжувати українські традиції та звичаї, адаптуючи їх до закордонного життя.

Відомий публіцист та головний редактор журналу «Вітчизна» О. Глушко у своєму нарисі «Політ» у неоплані над Європою» вдається до змістовної критики ситуації, яка на той час існувала в Україні. Видно, що йому болить за долю своєї держави. За допомогою цієї критики автор прагне привернути увагу читачів та змінити ситуацію на краще. Він вже безпідставно не вихваляє Україну: «Місто оповите сизуватим серпанком з нічної роси, бісеринки якої зблискують ще на листях дерев, і з вихлопних газів легковиків, яких, однак, цієї пори тут набагато менше, ніж у твоєму рідному Києві» [4, с. 124]. Однак, якщо О. Глушко бачить щось, що у нас в державі краще – він наголошує на цьому: «Підземний перон Варшавського вокзалу – похмурий, бруднуватий – контрастує з оновленим останнім часом, підчепуреним Київським. Хочеться чимскоріш вибратися нагору, під вранішнє сонечко з сіруватого, задушливого тунелю. Твої патріотичні почуття на висоті. У нас краще» [4, с. 123].

Ще однією формою створення позитивного іміджу України можна вважати цитування авторами подорожніх нарисів творів видатних українських письменників та поетів. З одного боку нарисовець може використовувати цитати для підтвердження власних слів, а з іншого – досить часто про українських письменників говорять з повагою іноземці, наголошуючи на тому, що українську літературу знають та поважають у світі. Наприклад: «Ця казкова історія покладена в основу не лише багатьох віршів, ба навіть поем, оперних та балетних постановок. Вона тут є чимось подібним до нашої «Лісової пісні» [11, с. 163]. Або: «Глянув на годинник, сплеснув руками. Кинувся до дверей. Але на мить спинився й вивів досить приємним тенорком: Ой не світи, місяченьку, не світи нікому... Це була приємна несподіванка. Можливо, професор уже навідував Київ?» [18, с. 197].

*Висновки.* Підбиваючи підсумки, можна стверджувати, що автори подорожніх нарисів на сторінках журналу «Вітчизна» всіляко намагалися створити позитивний імідж України в очах своїх співвітчизників. Особливо яскраво це спостерігається у матеріалах, які друкувалися за часів Радянського Союзу. Вже згодом у роки незалежності автори не лише вихваляли нашу державу, але й подавали аргументовану та вмотивовану критику, вказуючи читачам на проблеми, які існували у суспільстві та державі того часу.

### Список літератури

1. Алексеев В. Русский советский очерк / В. А. Алексеев. – Ленинград : Изд-во Ленинградского университета, 1980. – 120 с.
2. Ампилов В. Современный газетный очерк / В. Ампилов. – Минск, 1972. – С. 40
3. Беневоленская Т. А. Композиция газетного очерка / Т. А. Беневоленская. – М., 1975. – С. 98.
4. Глушко О. «Політ» у неоплані над Європою / Олександр Глушко // Вітчизна. – 2008. - № 1/2. – С. 123–128.
5. Глушко О. Художня публіцистика : європейські традиції і сучасність : Монографія / Олександр Глушко. – К. : Арістей, 2010. – 192 с.
6. Гусев О. Шість годин на Схід / Олег Гусев // Вітчизна. – 1979. - № 10. – С. 159–170.
7. Журбина Е. И. Теория и практика художественно-публицистических жанров. Очерк. Фельетон / Е. И. Журбина. – М., 1969. – С. 24.
8. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості : підручник / В. Й. Здоровега. – Львів : ПАІС, 2004. – 268 с.
9. Ким М. Очерк : Теория и методология жанра : Учебн. пособие / М. Н. Ким. – СПб., 2000. – 168 с.
10. Киселев А. Г. Теория и практика массовой информации / А. Г. Киселев. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2010. – 431 с.
11. Козаченко В. В країні крилатих вершників / Василь Козаченко // Вітчизна. – 1963. - № 2. – С. 161 – 172.
12. Колосов Г. В. Поэтика очерка : Учебно-методическое пособие к спецкурсу «Проблемы советского очерка» / Г. В. Колосов. – М., 1977. – С. 36.
13. Михайленко А. Ця тепла й холодна Канада / Анатолій Михайленко // Вітчизна. – 1986. - № 4. – С. 179–191.
14. Пащенко В. Французькі враження / Вадим Пащенко // Вітчизна. – 1963. - № 7. – С. 174–187.
15. Прохоров Е. П. Введение в теорию журналистики / Е. П. Прохоров. – М. : Аспект Пресс, 2011. – 351 с.

16. Стровский Д. Л. Отечественная журналистика новейшего периода / Д. Л. Стровский. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 359 с.
17. Тертичный А. А. Жанры периодической печати / А. Тертичный. – М. : Аспект-Пресс, 2011. – 320 с.
18. Чалий Б. «В бананово-лимоннім Сингапурі» / Богдан Чалий // Вітчизна. – 1974. - № 1. – С. 183 – 198.
19. Шкляр В. І. Журналістська майстерність : поетика журналістського твору : конспект лекцій / В. І. Шкляр. – К., 1999. – С. 25.

*Гиленко О.И. Формирование позитивного имиджа Украины в путевых очерках на страницах журнала «Отчизна» // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации» – 2012. – Т.25 (64). – № 4. Часть 1. С.240-243.*

*В статье анализируется образ Украины, созданный авторами путевых очерков, которые печатались на страницах журнала «Отчизна». Рассмотрены особенности этих очерков и влияние политической ситуации в стране на авторскую позицию.*

**Ключевые слова:** публицистика, путевой очерк, журнал «Отчизна», Украина.

*Gilenko O. Creating a positive image of Ukraine in travel essays in the "Vitchizna" magazine // Uchenye zapiski Tavricheskogo Natsionalnogo Universiteta im. V.I. Vernadskogo. Series «Filology. Social communications». – 2012. – V.25 (64). – № 4. Part 1. – P. 240-243.*

*The article deals with the analysis of Ukraine image by the authors of travel essays, that were published in the " Vitchizna" magazine. The features of these essays and influence the political situation in the country from the author's position are examined.*

**Key words:** social journalism, travel essay, "Vitchizna" magazine, Ukraine.

*Поступила до редакції 22.09.2012 р.*